

YHTEISYYDEN KIELIOPIT HELSINKILÄISESSÄ JA PIETARILAISESSA KAUPUNKIAKTIVISMISSA¹

Markku Lonkila

ABSTRAKTI

Venäjän ja länsimaiden sosiologisten vertailujen hankaluutena on usein se, että käytetyt teoreettiset välineet eivät ole herkkiä venäläisen yhteiskunnan erityispiirteille, vaan kuvaavat pikemminkin sen puutteita länsimaihin verrattuna. Artikkelissa vertaillaan helsinkiläisen ja pietarilaisen asukasliikkeen eroja Laurent Thévenot'n yhteisyyden kielioppien ja niihin liittyvien sitoutumisen regiimien käsitteiden avulla. Hel-singissä tapaus esimerkkinä on Kumpulan asukkaiden mobilisoituminen vastustamaan Kumpulanlaakson poikki suunniteltua uutta bussilinjaa, ja Pietarissa Komendantskii prospekt 40:n asukkaiden protesti läheiseen puistikkoon kaavaillun kerrostalon rakentamista vastaan. Molemmat protestit kulminoituivat vuonna 2009 ja päättyivät rakennushankkeiden kumoamiseen. Thévenot'n käsitteistö antaa uusia välineitä kuvaamaan siirtymistä henkilökohtaisista siteistä ja lähisuhteista kollektiiviseen, julkisuudessa tapahtuvaan toimintaan.

Avainsanat: Suomi, Venäjä, sosiaaliset liikkeet, vertaileva tutkimus, sitoutumisen regiimit, yhteisyyden kieliopit, Laurent Thévenot

Rakentajien aloittaessa puistikon puiden kaatamisen tytär oli kotona ja alkoi huutaa suoraa huutoa äidilleen: ”Äiti, meidän koivut tapettiin!” Äiti sai hysteerisen kohtauksen ja raahasi tyttärensä pois ikkunasta [haastateltava itkee]. [...] Tämä tyttö oli itse istuttanut koivuntaimen, ja sitten jotkut tulivat ja leikkasivat sen poikki... Kyseessä ei enää ole pelkkä koivu vaan asia joka koskettaa sekä tyttöä, hänen äitiään että minua. (Pietarilaisen aktivistin haastattelu, 2009.)

Tää [uuden kadun rakentaminen Kumpulanlaakson puiston halki] on niin päätön... ei tää oo pelkästään se että on joku meidän viheralue [...] tässä ei nyt ole kyse NIMBY-ilmiöstä... onhan se täysin järjetöntä että yhtä bussia

varten pitää rakentaa katu että päästään viittä minuuttia nopeammin... (Kumpulalaisen aktivistin haastattelu 2009.)

JOHDANTO

Yllä kuvatut sitaattit kuvaavat kahta erilaista tapaa jäsentää ja suhtautua omaan elinympäristöön: pietarilaisen aktivistin sitoutuminen puolustamaansa puistikkoon on vahvasti henkilökohtainen, välitön ja tunnepitoinen, kun taas kumpulalaisen aktivistin kommentti kuvaa sitä, kuinka helsinkiläisten on toiminnassaan ja argumentoinnissaan pyrittävä sulkemaan oma, henkilökohtainen

suhteensa puistoon välttyäkseen NIMBY (Not In My Back Yard) -leimalta. Siinä missä helsinkiläiset aktivistit korostivat Kumpulanlaakson luonnetta myös muiden kuin Kumpulan asukkaiden käytössä olevana ”yleisenä viheralueena”, pietarilaiset Komendantskii prospekt 40:n asukkaat puolestaan puolustivat juuri omaa, nimenomaista puistikkoon ja välttivät konfliktin yleistämistä.

Tässä artikkelissa tarkastelen helsinkiläisen ja pietarilaisen asukasliikkeen eroja Laurent Thévenot'n (ks. tämä lehti) yhteisyyden kielioppien ja niihin liittyvien sitoutumisen regiimien käsitteiden avulla. Helsingissä kuvaan Kumpulan asukkaiden mobilisoitumista vastustamaan Kumpulanlaakson poikki suunniteltua uutta bussilinjaa, ja Pietarissa Komendantskii prospekt 40:n (jäljempänä KP40) asukkaiden protestia läheiseen puistikkoon kaavaillun kerrostalon rakentamista vastaan. Molemmat protestit kulminoituivat vuonna 2009 ja päättyivät menestyksekkäästi rakennushankkeiden kumoamiseen.

Tarkoitukseni ei ole väittää, ettei kumpulalaisilla olisi vahvoja tunne- ja muita siteitä laaksoonsa ja sen viheralueeseen. Pyrin pikemminkin esittämään, että – toisin kuin Pietarissa – nuo siteet ovat Helsingissä monen erilaisen organisaation ja instituution välittämiä ja että henkilökohtaisten siteiden tuominen julkisuuteen tapahtuu eri tavoin näissä kahdessa kaupungissa.

Seuraavaksi esittelen lyhyesti Thévenot'n sitoutumisen regiimien ja yhteisyyden kieliopin pääpiirteet (ks. tarkemmin Thévenot, tämä lehti). Sen jälkeen kuvaan tapahtumien kulun, liikkeiden organisoitumisen ja toimintarepertuaarit kahdessa kaupungissa sekä kontrastoin pietarilaisten aktivistien ”läheisten sidosten kielioppia” helsinkiläisten ”oikeuttamisen maailmojen” kielioppiin. Lopuksi pohdin esittämäni tarkastelukehikon etuja, ongelmia ja sovellusalueita empiirisessä tutkimuksessa.

SITOUTUMISEN REGIIMEISTÄ JA YHTEISYYDEN KIELIOPEISTA

Kehitettyään oikeuttamisteorian yhdes- sä Luc Boltanskin kanssa (ks. Boltanski & Thévenot 1999; 2006; Lehtonen & Lonkila 2008), Laurent Thévenot jatkoi tutkimustyötään mm. sitoutumisen regiimien (*régimes d'engagement*, ks. Thévenot 2001; 2006; 2007; 2009; 2010; tämä lehti; Quéré 2007; Israël 2006; Gardella 2006) ja yhteisyyden kielioppien (*grammaires du commun au pluriel*) parissa (Thévenot, tämä lehti; 2010).

Thévenot valitsi sitoutumisen (*engagement*) käsitteen toiminnan tai käytännön sijaan korostaakseen toimijan riippuvuutta sekä materiaalisesta että ei-materiaalisesta ympäristöstään. Sitoutumisen regiimeistä jokainen synnyttää mm. tietynlaista *kognitiivista* suhtautumista maailmaan. Se, missä regiimissä toimitaan, orientoi toimijan suhdetta ympäristöönsä, sillä ympäristö näyttäytyy ao. regiimin mukaisessa formaatissa, jolloin vain tietyt asiat ja objektit havaitaan toiminnan kannalta relevantteina. Tämä myös ohjaa kulloisessakin regiimissä relevanttia kielenkäyttöä. (Thévenot 2007, 415.)

Thévenot erottaa kolme sitoutumisen regiimiä: julkisesti oikeutettavan sitoumuksen regiimi (*régime de justification*), suunnitelmaan sitoutumisen regiimi (*régime du plan*) ja tuttuuden regiimi (*régime de familiarité*). Näistä *julkisesti oikeutettavan sitoumuksen regiimi* on tuttu oikeuttamisteoriasta: toiminta tähtää konfliktin ratkaisemiseen ja siinä toiminnan arvoa tai yhteistä hyvää (*bien commun*) arvioidaan kunkin oikeuttamisen maailman sisäisen periaatteen pohjalta. Tällöin relevantteina näyttäytyvät kyseessä olevan maailman kannalta keskeiset toimijat ja oliot. Ekologisessa maailmassa keskeisiä toimijoita voisivat olla vaikkapa liito-orava ja valkoselkätikka, kun taas teollisessa maailmassa arvostetaan esimerkiksi insinöörejä, työkaluja ja mittalaitteita.

Suunnitelmaan sitoutumisen regiimi on lähinnä perinteistä sosiologista toiminnan käsitettä. Tässä regiimissä autonominen yksilö pyrkii kohti asettamaansa päämäärää, ja toiminnan tuottama hyvä aiheutuu tuon päämäärän saa-

vuttamisesta. Ympäristöä arvioidaan sen kanalta, miten funktionaalinen se on päämäärän saavuttamisen suhteen. Tämä regiimi onkin niin yleinen, että Thévenot luonnehtii sitä jopa toiminnan ”normaaliksi formaatiksi”. Sen toimijuus on kuitenkin erityistä: toimijat ovat autonomisia yksilöitä, joilla on kyky suuntautua tulevaisuuteen menestyksellisesti. Verrattuna toimijakuvaan, jossa keskeistä ovat mentaaliset tilat, intentiot ja halut, suunnitellaan sitoutumisen regiimi korostaa toimijan suhdetta funktionaalisen havaittuun ja koettuun ympäristöön. (Thévenot 2007, 417.)

Kauimmas perinteisestä sosiologisesta toiminnan käsitteestä Thévenot erkanee *tuttuuden regiimissä*, joka ei ole weberiläisessä mielessä ollenkaan sosiaalista toimintaa, sillä siinä toimija on yksin hänelle tutuksi muovautuneessa ympäristössä, ja toiminnan tuottama hyvä on ”mukavuuden tunne” (vrt. Gardella 2006). Esimerkiksi käy vaikkapa sosiologian tutkijan suhde omaan työhuoneeseensa, jossa kaikki on totutulla paikallaan. Tähän tuttuun ympäristöön hän sitoutuu toisella tavalla kuin julkisen oikeutettavuuden regiimissä – mukaan lukien psykofyysiset tottumukset pitää vaikkapa jalkoja pöydällä kirjaa lukiessa. Työpiste ja tietokone on muokattu tutkijan keholle ja henkilökohtaisille mieltymyksille sopivaksi, ja sekavissa paperi- ja kirjapinoissa on vain tutkijalle itselleen aukeava logiikka. Nurkassa olevaa kitaraa on mukava näppäillä työnteon lomassa, pöydällä on lasten kuvia, ja nokkaunia varten on pehmeä sohva tyyntyneen.

Tällainen työhuone on tutkijan oman persoonan laajentuma; siitä erottamaton, kesytetty ja domestikoitu ympäristö. Se poikkeaa jyrkästi standardoidusta työpisteestä, johon kuka tahansa voi tulla ja aloittaa heti työskentelyn annettujen ohjeiden mukaan (Thévenot 2001). Tuttuuden regiimi on kuitenkin myös mahdollista jakaa esimerkiksi käynnistämällä improvisoidut jamit toisen kitaraa soittavan laitoksen tutkijan kanssa tämän poiketessa käymään. Mutta jos työhuoneelle yllättäen saapuu yliopiston arviointiryhmä mittaamaan tutkijan tehokkuutta, koko ympäristö hahmottuu julkisen oikeuttamisen regiimissä: jalat lasketaan pöydältä ja tynnyt piilotetaan.

Sohva näyttäytyy nyt esimerkkinä tutkijan kiivaasta kokoustahdistasta (oikeuttamisen teollinen maailma), ja kitara tukee käsitystä huippututkijan poikkeuksellisesta luovuudesta (inspiraation maailma).

Yksi syy sitoutumisen regiimien kehittämiseen oli Thévenot’n tyytymättömyys yhteiskuntatieteellisiin dikotomioihin kuten kollektiivinen–yksilöllinen tai julkinen–yksityinen. Hänen mukaansa yhteiskuntatieteet ovat taipuvaisia eksplisiittisesti tai implisiittisesti suosimaan jompaakumpaa dikotomian osaa samalla kun dikotomian jälkimmäisen osan variaatiot – esimerkiksi yksilö, yksilöllistyminen ja individualismi – sekoittavat yhteen hyvin erilaisia toimijana olemisen tapoja. Samalla sanastolla luonnehditaan yhtä hyvin autonomista, suunnitelmiin ja projekteihin sitoutunutta päätöksentekijä-yksilöä, jonka toiminta on muille ymmärrettävää ja läpinäkyvää kuin yksilön autenttisuutta hänen kaikkein henkilökohtaisimmassa elämässään, perustavimmissa siteissään ja tavoissaan toimia omassa tutussa ympäristössään, jota ulkopuolisten on vaikea käsittää. (Thévenot 2007, 415–416.)

Thévenot’n regiimit korostavat sekä toiminnan tukeutumista materiaaliseen ympäristöön – jota ei siis nähdä pelkästään toiminnan rajoitteena vaan myös tukena – että sen monimuotoisuutta: ei ole olemassa yhtä toiminnan käsitettä, vaan useampia maailmaan sitoutumisen regiimejä. Thévenot’n viimeisin kirja (2006) onkin nimeltään *L’action au pluriel. Sociologie des régimes d’engagement* (Toiminta monikossa. Sitoutumisen regiimien sosiologiaa).

Itse asiassa toiminnan käsitettä keskeisempi Thévenot’lle onkin ranskalaisesta konventioiden taloustieteestä (*l’économie des conventions*) peräisin oleva toiminnan *koordinaation* käsite, jonka eri modaliteettien ja niiden ulottuvuuksien (*portée*) tarkastelun regiimit mahdollistavat. Voidakseen ylipäätään toimia henkilön on pystyttävä sopeuttamaan toimintansa omaan lähiympäristönsä, mutta myös koordinoimaan toimintaansa ympäröivän maailman ja muiden ihmisten suhteen. Jokainen sitoutumisen regiimi tarjoaa sekä kyseisen regiimin ”hyvän” (*bien*) määrittämän

tavan arvioida ja kokea todellisuus että spei-
fin toimijana olemisen tavan. Näistä tavoista
meille kenties tutuin on suunnitelman regi-
iimin autonominen, päämääräsuuntautunut
yksilö (Quéré 2007, 133).

Kullakin kolmesta sitoutumisen regiimistä on
erityinen suhde tiettyyn *yhteisyyden kieliop-
piin*, jonka avulla yhteisöjen jäsenet rakentavat
yhteisyyteen perustuvaa vakautta huolimatta
erilaisten maailmaan sitoutumisen tapojen
moninaisuuden aiheuttamista ristiriidoista
(ks. Thévenot, tämä lehti). Julkisen oikeut-
tamisen kielioppi ankkuroituu julkisen oi-
keuttamisen regiimiin, liberaalien yksilöiden
kielioppi suunnitelman regiimiin ja läheisten
sidosten kielioppi tuttuuden regiimiin

Jokainen kielioppi koostuu kommunikoi-
misen ja sovittelun operaatioista. *Kommunikoi-
misella* Thévenot viittaa viestien vaihtamisen
lisäksi myös yhteisiin asioihin osallistumiseen
ja asioiden yhteiseksi tekemiseen. *Sovittelus-
sa* puolestaan pyritään koostamaan toisistaan
poikkeavien toimijoiden äänistä yhteinen
kokonaisuus. Nämä kaksi operaatiota toimi-
vat eri tavoin eri kieliopissa. *Oikeuttamisen
maailman kieliopissa* kommunikointi tarkoita-
taa oman huolen yleistämistä siten, että se
voidaan esittää vetoamisena jonkun oikeut-
tamisen maailman yhteiseen hyvään. *Sovitel-
lussa* puolestaan rakennetaan yhteisyyttä
argumentoimalla oikeuttamisteoriasta tutulla
tavalla eri oikeuttamisen maailmojen sisällä
ja välillä. *Liberaalien yksilöiden kieliopissa* omat
kiintymykset ja intressit kommunikoidaan
pukemalla ne moraalisten oikeuttamisvaati-
musten sijaan omien etujen, intressien ja mie-
lipiteiden kielelle, joiden välinen sovittelin-
nen tapahtuu vaihtamalla ja neuvottelemalla.
(Thévenot 2010; tämä lehti.)

Kummatkin edellä mainitut kieliopit edellyt-
tävät henkilökohtaisten sidosten irrottamista
julkisesta keskustelusta. *Läheisten henkilö-
kohtaisten sidosten kieliopissa* kommunikaatio
puolestaan tapahtuu juuri jaettuuihin yhteisiin
alueisiin (*lieu commun*) – joko konkreettiseen
paikkaan tai abstraktimpaan kulttuuriseen
merkitysalueeseen – muodostetun suoran,
vahvan ja henkilökohtaisen siteen kautta, ja
sovittelussa nostetaan esiin sellaiset yhteiset

alueet, jotka mahdollistavat monenlaiset mer-
kitykselliset ja kiintymyssuhteet tähän aluee-
seen. (Thévenot 2010; tämä lehti.)

Sitoutumisen regiimeihin ja yhteisyyden kie-
lioppeihin tutustuminen herättää välittömästi
kysymyksiä mm. regiimien suhteesta toisiinsa,
regiimistä toiseen vaihtamisen prosessista
sekä regiimien lukumäärästä. Onko esimer-
kiksi tuttuuden regiimi muita perustavampi,
ja miten sitä on ylipäättään mahdollista tutkia
sen henkilökohtaisuuden ja hankalan kielel-
listämisen vuoksi (Gardella 2006)? Näyttäisi
siltä, että regiimien arkkitehtuuri on jätetty
avoimeksi. Uusia regiimejä ja kielioppeja voi-
daan etsiä ja kehitellä empiirisen tutkimuksen
pohjalta, samoin kuin on tehty oikeuttamisteoriassa,
jossa alkuperäisiin kuuteen oikeuttamisen
maailmaan on myöhemmin lisätty
mm. ekologian maailma (Lafaye & Thévenot
1993) sekä projektien maailma (Boltanski &
Chiapello 2006).

Tämän artikkelin loppuosassa tarkastelen
empiirisen aineiston avulla, miten yllä kuvattua
käsitteistöä voidaan käyttää sosiaalisten liik-
keiden vertailevassa tutkimuksessa tuomaan
esiin paikallisia ja kansallisia eroja suomalaisen
ja venäläisen kansalaisaktiivisuuden välillä ilman,
että jouduttaisiin käsittelemään venäläistä akti-
vismia ainoastaan jälkeensä jääneenä versiona
länsimaisesta demokratiasta. Tällainen ”puute-
tutkimus” käyttää usein länsimaisia kategori-
oita venäläisen yhteiskunnan jäsentämiseen ja
tuottaa lähes tautologisesti tuloksenaan erilaisia
dystopioita, joista puuttuu herkkyys paikall-
selle kontekstille (Alapuro & Lonkila 2000).

EI KATUA KUMPULANLAAKSOON!

Huhtikuussa 2009 500–1000 helsinkiläistä
kokoontui Kumpulanlaaksoon osoittamaan
mieltään *Laakson valtaus* -tunnuksen alla kau-
punginhallituksen 2.2.2009 tekemälle pää-
tökselle rakentaa uusi katu yhden Itä-Helsingin
laajimman puisto- ja virkistysalueen läpi.
Katua tarvittiin bussilinjalle, jonka tarkoi-
tuksena oli nopeuttaa Helsingin yliopiston
Kumpulan kampuksen yhteyksiä Pasilan ase-
malle. Hankkeen takana oli Helsingin kau-
pungin, Helsingin yliopiston sekä ilmatieteen
ja meteorologian laitosten johtoa.

Laakson valtauksen juonsivat huumoripitöissä ja positiivisessa hengessä kaksi paikallista naisaktivistia, jotka olivat olleet keskeisessä roolissa jo kumpulalaisten aiemmissa mielenosoituksissa paikallisen sivukoulun lopettamista vastaan. Itse valtaus oli organisoitu koko perheen talvikarnevaaliksi, jossa puheiden ja kaupungin edustajien haastattelujen ohella myytiin makkaraa ja tehtiin lumiukkoja. Karnevaalin keskeytti tavan takaa kumpulalaisen äänisuunnittelijan nauhoittama ”ohikulkevan” bussin jyrinä, jonka tarkoituksena oli demonstroida kaavaillun bussilinjan puiston rauhaa häiritsevää meteliä.

Mediassa laajaa huomiota saaneen *Laakson valtauksen* mobilisointi tapahtui sekä Kumpula-aktivistien vanhojen kontaktien, flyereiden, sähköpostin että Facebook -sivun *Ei katua Kumpulanlaaksoon!* ja Facebookin *Laakson valtaus* -tapahtuman kautta. Laakson valtaus-tapahtuma oli linkitetty paikallisen aktivistin pitämään *Laakson henki* -blogiin, joka mm. kuvasi Kumpulan alueen kulttuurihistoriallista merkitystä.

Mielenosoitus oli näkyvin osa asukasliikkeestä, jonka mobilisointi käynnistyi alkuvuodesta 2009, kun tiedot katuhankkeesta vuotivat julkisuuteen. Päätös oli tehty poikkeuksellisella tavalla: apulaiskaupunginjohtaja Hannu Penttilä vei kaupunginsuunnittelulautakunnan kahteen otteeseen yksimielisesti hylkäämään hankkeen vastavalitun kaupunginhallituksen päätettäväksi nk. otto-oikeuden nojalla. Hanke käsiteltiin pika-aikataululla ja hankkeen vastustajien mielestä puutteellisin tiedoin. (Kumposti 2009.)

Keskeisessä asemassa protestin organisoinnissa olivat kaupunginosayhdistys Kumpula-seura ja Kumpula-Toukola Kylätilyyhdistys, joiden asukasaktivistit olivat hioneet yhteistyötään vuosittaisten Kumpulan kyläkarnevaalien sekä aiempien asukasprotestien yhteydessä. Katuhankkeen vastustus tukeutui siten sekä kylämäisen puistokaupunginosan vanhoihin sosiaalisii verkostoihin, kumpulalaisten asukasaktivistien (kuvataiteilijoiden, journalistien, näyttelijöiden jne.) työpanokseen että olemassa oleviin yhdistysresursseihin, kuten Kylätilyyhdistyksen hallinnoimaan Kylätäila-huoneistoon.

Helsingin poliittisesti vihreimpänä kaupunginosana tunnetun Kumpulan aktivisteilla oli myös hyvät yhteydet kaupungin poliittiseen koneistoon. *Laakson valtauksen* ohella aktivistit lobbasivatkin poliitikkoja sähköpostikampanjalla, kirjoittivat virallisia valituksia Kumpula-seuran nimissä, järjestivät mielenosoituksen kaupunginvaltuuston asiasta päätäneen kokouksen yhteydessä sekä järjestivät uudelle tielinjalle vaihtoehtoisen kampusbus-sikokeilun.

Tärkeä osa aktivistien strategioissa – niin Facebook-keskusteluissa, *Laakson valtauksen* yhteydessä kuin yleensäkin julkisessa keskustelussa – oli välttää liikkeen leimautumista NIMBY (Not In My Back Yard) -protestiksi. NIMBY -argumentoinnissa, jonka juuret ovat alun perin Yhdysvalloista lähteneessä protestoinnissa myrkyllisten teollisuusjätteiden dumpausta vastaan, on tapahtunut merkityssiirtymä, jossa oman takapihan puolustaminen on stigmatisoitu ja esitetään erityisintressin puolustamiseksi yleisen edun kustannuksella (Eranti 2009; Teichner 2002). Välttääkseen NIMBY -stigman aktivistit julistivat liikkeensä YIMBY (Yes In My Back Yard -liikkeeksi) kehittämällä idean bussilinjan korvaavasta YIMBY -laaksoratikasta, jonka pienoismalli jaettiin kaupunginhallituksen edustajille. Asukasliikkeen toiminnan ja sen herättämän julkisen huomion seurauksena katuhanke kumottiin kaupunginhallituksen kokouksessa 14.4.2009.

EI UUTTA KERROSTALOA KOMENDANTSKII PROSPEKT 40:N PUISTOON!

Pietarin Primorskii-kaupunginosan asukkaiden pitkäaikainen konflikti Pohjoinen kaupunki (venäjäksi *Severnõi gorod*, jäljempänä SG) -rakennusfirman hanketta vastaan kärjistyi väkivaltaiseksi yhteenotoksi vuonna 2009. Konfliktin juuret juontuivat kuitenkin jo lokakuuhun 2004, jolloin Pietarin kaupunki myönsi SG:lle luvan rakentaa kymmenkerroksinen talo Primorskii-kaupunginosan katujen Komendantskii prospekt 40:n (jäljempänä KP40) ja Shavlova- kadun kulmassa olevalle, jo ennestään massiivisten kerrostalojen ympäröimälle pienelle puistikolle, jonka

asukkaat olivat itse kunnostaneet, ja jonne he olivat istuttaneet puuntaimia 1990-luvulta lähtien. Rakennussuunnitelman julkitulo käynnisti asukkaiden keskuudessa protestin, joka kulminoitui kolmeen väkivaltaiseen yhteenottoon vuosina 2004–2009, SG:n yrittäessä käynnistää töitä.

Vuonna 2007 SG:n ensimmäinen yritys kaatui läheisten kerrostalojen asukkaiden asetuessa rakennuskoneiden tielle ja estämällä näin työskentelyn. Asukkaat kirjoittivat myös lukemattomia valituskirjeitä viranomaisille ja poliitikoille ja palkkasivat lakimiehen, jonka vireille panema valitus rakennuslupaa vastaan kuitenkin hylättiin.

Toinen yritys aloittaa rakentaminen keväällä 2008 kaatui samoin asukkaiden fyysiseen vastarintaan. Asian saama julkisuus toi paikalle myös Pietarin varakuvernöörin, joka määräsi keskeyttämään rakennustyöt, kunnes välitystuomioistuin olisi ratkaissut asian.

Keväällä 2009 tuomioistuin ratkaisi jutun SG:n hyväksi. Tämä päätös tukenaan SG käynnisti saman vuoden syksyllä kolmannen ja viimeiseksi jääneen rakennusyrityksen. Lokakuun ensimmäisen päivän aamuna 33 betonisilla aitaelementeillä lastattua kuorma-autoa ajoi paikalle sotilaallisesti johdetussa operaatiossa. Rakentajien turvaksi palkatut yksityisen vartiointiliikkeen miehet pitivät asukkaat erossa rakentajista, ja alue saatiin aidattua kahdessa tunnissa. Aidan pystyttämisen jälkeen rakentajat alkoivat kaataa puita, joita asukkaat olivat itse istuttaneet puistikkoon.

Raivostuneiden asukkaiden kokoontuminen samana iltana johti Komendantin maapala (*Komendantskii pyatachok*) -nimisen asukasliikkeen perustamiseen. Nimi oli symbolinen viittaus Neva-joen rannalla olevaan alueeseen (*Nevskii pyatachok*), jota puna-armeija puolusti Leningradin piirityksen aikaan suurin uhrauksin Saksan armeijan hyökkäystä vastaan. Aktivistit mursivat aidan lukon ja perustivat alueelle ympärivuorokautisen vartion estääkseen rakentamisen. Neljältä aamulla vartiointiliikkeen miehet saapuivat paikalle ja alkoivat poistaa vartiosta olevia naisaktivisteja väkivalloin. Näiden avunhuudot herättivät lähitalojen asukkaat, jotka hälyttivät paikalle poliisin

ja poliitikkoja. Poliisi pysyi kuitenkin sivussa kiistasta todeten, että kyseessä on ”omaisuutta koskeva kiista”, johon ei ollut syytä sekaantua. Puistoon hälytetty väki, tiedotusvälineiden edustajat sekä Pietarin kaupunginvaltuuston jäsen Nilovin paikalle tuoma kaupungin ympäristöasioiden syyttäjä, jonka mielestä SG:llä ei ollut oikeutta kaataa puita, tekivät kuitenkin rakentamisen jatkamisen mahdolltomaksi. Aktivistit jatkoivat puiston ympärivuorokautista telttavartiota.

Kuten Kumpulassa, KP40:n protesti lähti ruohonjuuritasolta paikallisten asukkaiden spontaanista vastarinnasta. Keskeisessä roolissa oli venäläinen Facebook-klooni Vkontakte, jonne yksi aktivisteista perusti sivun Ei kerrostaloa Komendantskii prospektin puistikkoon. Tätä sivua hyödynnettiin – Kumpula-aktivistien Facebook-sivun tavoin – sekä informaation vaihtoon, toiminnan koordinointiin että uusien jäsenten värväykseen. (Gladarev & Lonkila 2010b.)

Asukasliike sai myös tukea pietarilaisilta järjestöiltä. Toisin kuin Helsingissä, nämä eivät olleet kaupunginosayhdistyksiä, vaan tiettyjä resurssijärjestöjä kuten Kansalaisaloitteiden liike DGI (Dvizhenie Grazhdanskikh Initsiativykh), Pietarin kulttuurihistoriaa vaaliva Elävä kaupunki -liike (Zhivoi gorod) sekä ekologinen asiantuntijajärjestö EKOM, jotka auttoivat paikallisten protestiliikkeiden resurssoinnissa ja verkostoitumisessa. Yksi DGI:n aktivisteista asui itse KP40:ssä, jonka vuoksi yhteys järjestöön syntyi luontevasti heti konfliktin alusta pitäen ja säilyi koko kiistan ajan.

KP40:n asukasliikkeen toimintarepertuaarissa neuvostoajan traditiot löivät kättä modernien metodien kanssa. Asukkaat kirjoittivat lukemattomia, neuvostoajoilta tuttuja valituskirjeitä (*zhaloby*) sekä sähköpostitse että paperilla paikallisille ja kansallisille viranomaisille, poliitikoille ja presidentille, ottivat yhteyttä mediaan sekä järjestivät samoin neuvostoajoilta peräisin olevia lauantaitalkoita (*subbotniki*) istuttaen puistoon uusia puuntaimia kaadettujen paikalle. Asukkaiden aktivismi ja väkivaltaiset yhteenotot uutisoitiin myös mediassa, erityisesti internetin keskustelusivuilla ja portaaleissa, joista tiedot levisivät myös lehtiin.

Taistelun kolmas ja viimeinen vaihe päättyi 15.10.2009 Pietarin kuvernööri Matvienkon ilmoittaessa lehdistökonferenssissa rakennusluvan kumoamisesta. Asukasaktivistit juhliivat ilmoitusta laulaen ja juoden samppanjaa puistossa, mutta jatkoivat epäluuloisina telttävartiointia aina aidan purkamiseen saakka 4.11.2009.

YHTEISYDEN KIELIOPIT HELSINGISSÄ JA PIETARISSA

Seuraavaksi analysoin tarkemmin sitä, kuinka Kumpulassa asukkaiden huoli puiston kohdalosta yleistettiin ja muotoiltiin *oikeuttamisen maailman kieliopissa*. Tämä tarkoitti argumentoinnin formaatin muuttamista julkisen oikeuttamisen regiimiin sopivaksi ja keskustelun suuntaamista eri oikeuttamisen maailmojen väliseen ja sisäiseen kritiikkiin. Samalla aktivistien täytyi ohittaa argumentoinnissaan läheiset, tuttuuden regiimiin perustuvat henkilökohtaiset siteet Kumpulanlaaksoon, sillä niiden NIMBY-partikularismin nähtiin uhkaavan yleistä etua. KP40:n asukkaat puolestaan toimivat *läheisten henkilökohtaisten sidosten kieliopissa*, jossa yhteiseksi tekeminen tapahtui omaan, konkreettiseen puistikkoon muodostetun vahvan ja henkilökohtaisen tunnesiteen kautta. Näitä vahvoja siteitä ei tarvinnut katkaista julkisessa toiminnassa, sen sijaan paikallisen kamppailun yleistäminen oli ongelmallista, ja sitä suorastaan vältettiin.

Kumpula

Havainnot Kumpulan ja KP40:n eroista olivat hyvin samansuuntaisia kuin Olga Kovenen tulokset vertailevasta analyysistä ranskalaisen Meudonin pikkukaupungin ja Moskovan Krylatskoen kaupunginosan puistoalueita puolustaneiden asukasliikkeiden välillä (Koveneva 2006; 2007; 2009a,b; Thévenot, tämä lehti; ks. myös Luhtakallio 2010, 53–55, 81). Meudonissa Kovenen hämmästytti sitä, kuinka ranskalaisten suhde puistoonsa oli jo ruohonjuuritasolla hallinnoitu, välittynyt ja ”kasvanut” (*agrandi*) yleiseksi erilaisten yhdistysten ja rakenteiden kautta:

Paikallisten yhdistysten toiminta antoi vaiku-

telman sofistikoituneen koneiston toiminnasta, joka käynnistettiin päivittäin säännöllisellä ja tarkalla tavalla ja näytti siltä kuin jokaiselle elävälle ja elottomalle olenolle [puistossa] oli olemassa oma julkinen edustajansa, ja että kaikkia suhteita tukivat julkiset rakenteet. (Koveneva 2007.)

Kovenen värikäs luonnehdinta Meudonista kuvaa myös Kumpulan asukkaiden ja puiston suhdetta, jota välittivät useat tahot: omia palstojaan Kumpulanlaaksossa viljelevä joutui liittymään jäseneksi Hyötykasviyhdistykseen, ja puiston kasveista ja koirapuistosta huolehti Helsingin kaupunki. Asukasliikkeen aktivisteista useat kuuluivat Kumpula-seuraan ja/tai Kylätilyyhdistykseen ja – samoin kuin Meudonissa – jopa laakson sammakoista kasvoi julkisia toimijoita *Laakson valtaus* -mielentoiminnan yhteydessä. Yksi Kylätilan työntekijöistä oli *Laakson valtauksessa* pukeutunut sammakoksi havainnollistaakseen kaavaillun katuprojektin ristiriitaa alueen muun käytön suhteen:

Vuotta aikaisemmin pikkupoikia oli kielletty keräämästä sammakonkuttua Kumpulanlaakson lammesta. Minkä takia se kiellettiin, mutta isot pojat saavat rakentaa sen päälle tien? (Kumpulalaisen aktivistin haastattelu 2009, 34–36.)

Sekä Meudonissa että Kumpulassa yhdistyksillä ja instituutioilla oli keskeinen tehtävä konfliktin yleistämisessä. Puistot olivat jo ennen kiistan kärjistymistä ”lähempänä” julkisen oikeuttamisen regiimiä kuin Krylatskoen ja KP40:n, joissa asukkaiden henkilökohtainen suhde puistoon näyttäytyi selvemmin tuttuuden regiimin kautta – henkilökohtaisempana, suurempana ja tunnepitoisempana (ks. kuvausta KP40:n aktivisteista seuraavassa luvussa). Tämä teki konfliktin yleistämisestä ja julkisen oikeuttamisen kielioppiin siirtymisestä Pietarissa monimutkaisempaa, kun taas kumpulalaiset saattoivat tässä tukeutua sekä puistomaisen kaupunkikylän olemassa oleviin vanhoihin sosiaalisiin verkostoihin että kansalaisyhteiskunnan paikallisiin yhdistysrakenteisiin. Konfliktin yleistäminen Kumpulassa oli siten nopeaa ja tehokasta. Katuhanketta vastustavaan adressin allekirjoitti lähes kahden tuhannen kaupunkilaisen lisäksi

15 kaupunginosayhdistystä ja muuta järjestöä, kuten esimerkiksi Metropoliseura, Hyötykasviyhdistys, Kanta-Helsingin omakotiyhdistys sekä Liikennepoliittinen yhdistys Enemmistö ry.

Tuttuuden ja julkisuuden regiimien välistä katkosta Helsingissä luonnehtii hyvin Kumpula-aktivistien johdonmukainen pyrkimys välttää leimaantumista NIMBY-liikkeeksi. Kuvaava esimerkki tästä on Ei katua Kumpulanlaakson! –Facebook-ryhmän keskustelu, jossa yksi aktivisteista vastasi Kumpula-liikettä NIMBY –protestiksi kritisoinneelle kommentaattorille huolellisesti argumentoiden:

Parissakin keskustelussa Kumpulanlaakson ja Vallilanlaakson joukkoliikennekadun vastustajiin on yritetty lyödä Nimby-leima. Nimby-ilmioillähän tarkoitetaan sitä, että jotakin asiaa ei haluta omaan asuinympäristöön, vaan se yritetään säilyttää muiden kaupunginosien riekaksi. Kadun vastustamisessa ei kuitenkaan ole kysymys Nimbystä, koska kadun rakentamista jättäminen ei siirrä ongelmaa muiden kaupunginosien kontolle. Vallilalaiset ja kumpulalaiset ovat päinvastoin yleisesti suostuneet siihen, että liikenne Kumpulanmäeltä kulkisi heidän asuinalueidensa läpi, mutta olemassa-olevaa katuverkostoa pitkin. Nimby-ilmion sijaan on kysymys aidosta arvostiridiidasta. Vaikka pidänkin toimivaa ja sujuvaa liikennettä arvossa, se ei ole niin tärkeä asia, että sen nimissä voitaisiin tehdä kaupungissa aivan mitään vain. Katu Kumpulanmäeltä laakson poikki Pasilan suuntaan nopeuttaisi varmasti liikennettä muutamalla minuutilla, mutta hinta siitä olisi liian kova. (Harju 2009.)

Sitaatti kiteyttää kaksi keskeistä seikkaa: Ensinnäkin ollakseen uskottava asukasliikkeen oli kyettävä sanoutumaan irti paikallisista NIMBYltä haiskahtavista erityisintresseistä ja pystyttävä muotoilemaan sanomansa yhteistä hyvää korostavassa julkisen oikeuttamisen kieliopin formaatissa. Pyrkimys välttää NIMBY-leimaa oli selvästi näkyvissä liikkeen julkilausumissa ja tiedonannoissa. Niissä korostettiin, että puisto ei palvellut vain kumpulalaisia vaan laajemmin sekä lähikaupunginosien asukkaita että muita, puistoa polkupyöräily- ja kävelyväylänään ja virkistysalueenaan käyttäviä helsinkiläisiä.

NIMBY –stigman välttämisen tärkeys Helsingissä – mikä puuttui pietarilaiselta näyttä-

möltä – näyttäisi viittaavan siihen, että tuttuuden regiimi pidetään Helsingissä tiukasti irti julkisesta oikeuttamisesta. Vaikka Kumpulan asukkaalla voi olla hyvin vahva, henkilökohtainen suhde puistoonsa, ja hän saattaa hyvinkin pitää sitä ”omana takapihanaan”, ei tätä voi käyttää argumenttina julkisessa kamppailussa puiston puolesta. Väistellään NIMBY –leimaa Kumpulan asukasaktivistit pyrkivät pikemminkin esittäytymään yleisempien etujen kantajina todistamalla, että puisto palveli muitakin kuin alueen asukkaita ja että uuden kadun rakentaminen edusti juuri NIMBY-ajattelua:

Kyllä JOUKKOliikenteelle

Kumpulanmäen joukkoyhteyksiä voidaan parantaa niinkin, että kevyen liikenteen reitit ja suosittu viheralue säästyvät. Kumpulalaisilla vielä vihreyttä riittää omissakin nurkissa, mutta laaksossa ja sen keitaassa isonnytyllä kävelee, pyöräilee ja luonnosta nautiskelee myös käpyläläisiä, pasilalaisia, vallilalaisia, arabianrantalaisia sekä kauempaa tulevia. Myös Kumpulanmäellä työskenteleviä ja opiskeleviä! Tätä tuhansien helsinkiläisten kulkureittiä ja henkireikää kaupungin johto on ottamassa ”joukkoliikenteen” käyttöön. Todellisuudessa Pietari Kalmin katu olisi vain RYHMÄliikennekatu osalle Kumpulanmäellä käyviä. Muita se ei voisi palvella koskaan, sillä kenenkään muun ei kannattaisi mäen kautta kiertää. Siksi mäellä käyvien tarpeisiin tulee vastata niin, että ei loukata kaikkien muiden etua! (Kumposti 1/09.)

Toiseksi asukasaktivistin muotoilu ”vaikka pidänkin toimivaa ja sujuvaa liikennettä arvossa” viittaa teollisen maailman oikeutuksen keskeisyyteen katuhankkeen ympärillä veloneessa mediadebatissa. Analyysi tästä debatista (Gladarev & Lonkila 2010a) osoitti, että teollisen maailman arvoihin (Boltanski & Thévenot 2006) vetoavat, liikenteen sujuvuutta ja tehokkuutta korostavat oikeutukset olivat hanketta koskevan julkisen moraalikeskustelun ytimessä siinä määrin, että liikkeen aktivistien oli – ekologisen ja kansalaisuuden maailmoista kumpuavan ulkoisen kritiikin ohessa – pystyttävä oikeuttamaan kadun vastustus myös teollisen maailman *sisällä*. Tästä esimerkkeinä olivat vastustajien tarkat liikenenelaskelmat ja selvitys, joissa todistettiin, että uuden bussilinjan ajansäästö jäisi minimaali-

seksi. Nämä havainnot tukevat Eeva Luhtakallion (2010) tuloksia teollisen maailman keskeisyydestä suomalaisessa julkisessa keskustelussa.

KP40

Samoin kuin Kovenen (2009a) kuvaamalla Krylatskoben asukkailla, joilla oli hyvin monenlaisia intiimejä ja suoria siteitä puistoonsa, sen lähdeveteen ja sinisorsiin, KP40:n asukkaiden suhde puistikkoonsa oli äärimmäisen tunnelautunut ja henkilökohtainen, kuten seuraavasta paikallisen asukasaktivistin haastattelusta käy ilmi:

On hyvä että olin itse töissä [kun rakentajat alkoivat kaataa puistikon puita], olisin varmasti halvaantunut. Kun aletaan sahata puita, jotka olet itse kasvattanut, tyrniä, jonka itse istutit... Eiväthän ne ole puita, vaan sinä tunnet ne henkilökohtaisesti! [...]kyse ei ole siitä, että ne olisivat sinun omiasi, vaan sinun kasvatamiasi. Minulle kerrottiin että paikalla olleet naiset heittäytyivät rakentajien jalkoihin ja ruokoilivat näitä säästämään arvokkaat puut. (Asukasaktivistin haastattelu 2009.)

Aktivisti siteeraa haastattelussa myös keskusteluaan nuoren naisen kanssa, joka oli kahden vuoden ajan tyttärensä kanssa istuttanut KP40:n puistikkoon koivukujaa. Koivut, joille oli annettu lempinimet, olivat rakentajien saapuessa ehtineet vasta parin kolmen metrin korkuisiksi:

Rakentajien aloittaessa puiden kaatamisen tytär oli kotona ja alkoi huutaa suoraa huutoa äidilleen: ”Äiti, meidän koivut tapettiin!” Äiti sai hysteerisen kohtauksen ja raahasi tyttärensä pois ikkunasta [haastateltava itkee].[...] Tämä tyttö oli itse istuttanut koivuntaimen, ja sitten jotkut tulivat ja leikkasivat sen poikki... Se ei enää ole pelkkä koivu vaan asia joka koskettaa sekä tyttöä, hänen äitiään että minua. (Asukasaktivistin haastattelu 2009.)

KP40:n asukkaiden suhde puistikkoon oli siis kehittynyt poikkeuksellisen tunnepitoiseksi ja intensiiviseksi. Puistikko myös toimi yhteisyyden kasvualustana (vrt. Thévenot'n *lieu commun*, tämä lehti) toisella tavoin kuin Helsingissä. Kun Kumpulassa puistoa puolustava liike pohjasi jo olemassa oleville van-

hoille verkostoille, KP40:n tapauksessa puisto *synnytti* nämä verkostot tuomalla ihmiset konkreettisesti yhteen. Alkuperäinen aktivistiryhmä, johon kuului eläkkeelle siirtyneiden upseerien perheitä, ystävystyi oman tutun puistikon konkreettisen kunnostamisen ja puolustamisen myötä, ei niinkään taistelemalla demokratian ja ihmisoikeuksien abstraktien käsitteiden puolesta.

Toisin kuin Kumpulassa, massiivisesta KP40:n lähiöstä ja Pietarista yleensäkin puuttuivat kaupunginosayhdistysten kaltaiset rakenteet, joiden poissaolon korvasi osittain pietarilaisten resurssijärjestöjen osuus konfliktin yleistämisessä. Esimerkiksi Kansalaisaloitteiden liikkeen DGI:n yksi keskeinen tehtävä näytti olevan juuri KP40:n kaltaisten paikallisten protestien etsiminen, resursointi sekä liittäminen osaksi laajempaa, Venäjän nykyhallintoa vastustavaa liikehdintää.

Tuttuuden ja julkisuuden regiimien suhde järjestyi Pietarissa *läheisten henkilökohtaisten sidosten kieliopin* kautta. Kun Kumpulalaakson puolustamisessa paikallisten asukkaiden näkökulma asiaan haaskahti erityisintresseille ja stigmatisoidulle NIMBY-suhteelle, koko NIMBY -käsite ja -leima oli tuntematon Pietarissa. Paikallisuutta käytettiin sekä Krylatskoessa (ks. Kovenen 2006; 2007; 2009a, b) että KP40:n konfliktissa päinvastoin korostamaan aktivistien läheistä suhdetta puistoon. Haastattelemamme asukasaktivistin kuvaamat Pietarin kaupungin viralliset määräykset itse asiassa *tukivat* NIMBY-ajattelua:

Jos pihassani kaadetaan puita, voin vaatia esittämään kaatoluvan näyttämällä passini jossa on paikallinen rekisteröitymisleima. Kuka tahansa ohikulkija ei voi tehdä tätä, sillä minun on kuitenkin pystyttävä osoittamaan että asia koskee minun intressejäni, että minä olen paikallinen asukas. (Asukasaktivistin haastattelu 2009.)

Jos Meudonissa (vrt. Kovenen 2009a) ja Kumpulassa puiston puolustaminen oli helposti yleistettävissä julkiseen regiimiin, KP40:n asukkaat pyrkivät päinvastoin fokusoimaan ongelman koskemaan *juuri heidän puistikkooaan* ja välttämään asian yleistämistä paikalle saapuneiden tiedotusvälineiden haastatteluissa:

[...] päätimme että on parempi olla yleistämättä mitään. Meidän tehtävämme on puistikon puolustaminen ja rakentamisen estäminen. Me emme ala yleistämään tai kamppailemaan vielä jonkun toisen asian puolesta. (Asukasaktivistin haastattelu 2009.)

Aktivistin mukaan puistikon puolustajat seisovat koko taistelun ajan johdonmukaisesti tämän periaatteen takana. Tätä kantaa voidaan selittää strategisena linjauksena: paikallisen kamppailun yleistäminen (”politisointi”) tarkoittaa pietarilaisessa kontekstissa asemoitumista julkiseksi kansalaisyhteiskuntajäseneksi tai oppositiopoliitikoksi, joka voi olla paitsi raskas, myös vaarallinen tie. Läheisten sidosten kieliopissa toimiminen mahdollisti paitsi tämän vaaran välttämisen, myös eri tavoin ajattelevien toimijoiden liittymistä paikallisten asukkaiden tueksi. Puiston puolustamiseen osallistuivatkin kommunisteja, vihreitä, anarkisteja ja muiden pietarilaisten puistikoiden puolustajia, joista monia aktivistit eivät tunneet eivätkä tienneet, miten nämä olivat paikalle saapuneet. Mutta kanta voidaan nähdä myös osoituksena siitä, kuinka tuttuuden ja julkisuuden regiimit rakentuvat ja suhteutuvat toisiinsa eri tavoin Pietarissa ja Helsingissä:

Haastattelija: [...] jääkö tämä [oman puistikon puolustaminen] vain paikalliseksi ongelmaksi, vai kasvaako se argumentoimalla yleisemmälle poliittiselle tasolle?

Aktivisti: Minun mielestäni sen täytyy tapahtua siirtymällä pienemmästä suurempaan [eikä siirtymällä päinvastoin] politiikasta yksittäiseen tapaukseen (*ot politiiki k chastnomy*). (Asukasaktivistin haastattelu 2009.)

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA POHDINTAA

Oikeuttamisteorian tavoin sitoutumisen regiimit ja yhteisyyden kieliopit luonnostelevat universaalia kehikkoa vertailuille, joka kuitenkin olisi samalla herkkä paikallisille eroille (ks. Luhtakallio ja Ylä-Anttila, tämä lehti). Venäläistä yhteiskuntaa analysoidessani yhdeksi ongelmaksi on muodostunut länsimaisten viitekehysten (kuten ”kansalaisyhteiskunta”) epäsensitiivisyys jälkisosialistisen Venäjän erityispiirteiden suhteen (vrt. Alapuro & Lonkila 2000; Salmenniemi 2008, 5–10). Sen sijaan että todettaisiin vaikkapa yhdistysjäsenyyksiä

vertailemalla venäläisen kansalaisyhteiskunnan jälkeensä jääneisyys länsimaisiin ja selitetäisiin tätä neuvostoajalta periytyvänä mentaliteettina, voidaan kysyä Olga Kovenevan (2009b) tavoin, sokeuttaako julkisen oikeuttamisen kieliopin tapa torjua henkilökohtaiset, tuttuuden regiimin siteet epärelevantteina tai yksityisyyden piiriin kuuluvina muille tavoille rakentaa yhteisyyttä.

Kovenevan (2009b) kuvaus tällaisista yhteisyyden rakentamisen mekanismeista läheisyyden kieliopissa korostaa Krylatskoen asukasaktivistien toiminnan kietoutumista yhteen molemminpuolisen avun ja ystävyssuhteiden kanssa, konkreettisen yhdessä tekemisen suosimista julkisen debatin ja virallisten proseduurien sijaan, voimakkaiden tunnekokemusten jakamista sekä konfliktien yleistämisen delegoimista erillisille kansalaisjärjestöille. Kaikki nämä elementit olivat havaittavissa myös KP40:n aktivistien toiminnassa. Thévenot’n sitoutumisen regiimien ja yhteisyyden kielioppien avulla voidaan siten kenties löytää uusia työkaluja esimerkiksi julkisen ja yksityisen välisen suhteen hienovaraisempaan analyysiin, joka erityisesti Neuvostoliitossa, mutta myös nyky-Venäjällä on ongelmallinen dikotomia.

Suomalaisen yhteiskunnan tutkimisesta kiinnostunut puolestaan voisi kysyä, onko maan tapa sulkeistaa tuttuuden regiimiin kuuluvat asiat nostamalla jokainen konflikti välittömästi julkisen oikeuttamisen piiriin vaikeuttanut tai estänyt joidenkin tutkimuskysymysten ja teemojen tarkastelua. Tässä artikkelissa käsiteltyjen paikallisten ympäristökamppailujen lisäksi regiimijattelun yksi mielenkiintoisimpia sovellusalueita on Thevenot’n oppilaiden tutkima ”läheisyyden politiikka” (*politique de proximité*): esimerkiksi sosiaali- ja hoivapalvelujen ja niiden kohteiden regiimien välinen jännite (Pattaroni 2006; Gardella 2006). Onhan vaikkapa kotihoidossa tai palveluasumisessa kyse juuri sosiaalihuollon ammattilaisten päämäärätietoisien suunnitelmaan sitoutumisen regiimin toiminnan törmäämisestä kodin kaltaisissa oloissa asuvien ihmisten tuttuuden regiimiin – vieläpä yhteiskunnallisessa tilanteessa, joissa syntyneitä jännitteitä koskevaa moraalikeskustelua käy-

dään mediassa lähes päivittäin vetoamalla eri oikeuttamisen maailmojen arvoihin julkisen oikeuttamisen kieliopissa. Tässä kieliopissa keskustelu ja siihen liittyvä tutkimus voidaan muotoilla vaikkapa kysymyksiksi siitä, oikeutetaanko hoidon turvaaminen ja käytännön järjestelyt esimerkiksi teollisen maailman tehokkuusajattelulla, markkinamaailman voittotavoittelulla vai kansalaisuuden maailman etiikalla. Näitä kysymyksenasetteluja voidaan katsoa tuoreesta perspektiivistä, kun kiinnitetään huomio ”asiakkaan” (sic!) tuttuuden regiimiin ja ”palveluntarjoajien” suunnitelman regiimiin välisiin kipupisteisiin ja jännitteisiin. Jälkimmäisiin kysymyksiin Thévenot’n aluksi oudoilta kuulostavat kehittämät saattavat purra vanhoja analyysivälineitä paremmin.

Lopuksi on syytä pohtia, voivatko tässä artikkelissa luonnostellut yhteisyyden kielioppien erot johtua Kumpulana ja KP40:n tapausten mittakaavan välisistä eroista? Kylämäinen Kumpulahan, jonka harvoista kerrostaloista suurimmissa on vain sata asuntoa, poikkeaa vahvasti KP40:n massiivisesta lähiöstä, jonka täyttävät jopa tuhat asuntoa sisältävät betonikolossit. Myös Kumpulana laakson luonnon- ja kulttuurihistorialliset juuret ja aktivismitraditio juontavat kauas menneisyyteen, kun taas KP40:n kerrostalojen katveeseen jääneen puistikon puut olivat ympäröivien kerrostalojen nykyiset asukkaat itse istuttaneet.

Voisi siis ajatella, että tuttuuden regiimi, oma takapiha -ajattelu ja läheisten sidosten kielioppi olisivat pelkän mittakaavaeron vuoksi luontevampia KP40:n kuin Kumpulana aktivisteille. Jos kumpulalaiset olisivat puolustaneet pienempää, itse istuttamaansa puistikkoa, tässä artikkelissa kuvatut erot olisivat kenties hävinneet? Tätä huomausta vastaan asettuu tulostemme samansuuntaisuus Kovenen (2006; 2007; 2009b,a) vertailevan tapaustutkimuksen kanssa. Voidaan myös epäillä mitätöisikö tarkempikaan vertailuasetelma NIMBY -argumentin vahvaa asemaa suomalaisessa julkisessa keskustelussa. Tämän tarkempi selvittäminen jää kuitenkin uuden empiirisen tutkimuksen tehtäväksi.

Yllä kuvatun mittakaavaeron lisäksi toinen keskeinen ero suomalaisen ja pietarilaisen

kontekstin välillä oli aktivisteihin kohdistuva konkreettinen väkivallan uhka, joka oli jatkuvasti läsnä Pietarissa, mutta puuttui Helsingissä kokonaan. Pietarilaisten aktivistien retoriikka rakennusliikkeen ja sen palkkaamien vartiointiliikkeen puolisoitaalisesti johdettuja operaatioita vastaan viittasi asukasliikkeen nimeä myöten toisen maailmansodan asetelmaan, jossa saksalaiset sotilaat uhkasivat Leningradin perinteistä kodin maailmaa. Tällä väkivallan uhalla voi olla yhteys läheisten sidosten kielioppiin: ”korkean riskin aktivismin” oloissa voi olla luontevaa pidättäytyä konfliktin yleistämisestä ja tukeutua julkisen oikeuttamisen sijaan oman yhteisen alueen jakaviin, vahvoihin siteisiin.

VIITE

- 1 Kiitän Risto Alapuroa, Veikko Erantia, Turo-Kimmo Lehtosta, Eeva Luhtakalliota, Laura Lyytikäistä ja Tuomas Ylä-Anttilaa hyödyllisistä kommentteista. Artikkelini perustuu pietarilaisen Boris Gladarevin kanssa tekemääni, käynnissä olevaan tutkimukseen, jonka aineistona ovat paikallisten asukasaktivistien haastattelut sekä mediakeskustelun analyysi Helsingissä ja Pietarissa oikeuttamisteorian perspektiivistä (Gladarev & Lonkila 2010a,b). Tutkimuksen rahoittaa Suomen Akatemia.

KIRJALLISUUS

- Alapuro, Risto & Lonkila, Markku (2000) Networks, identity, and (in)action. A Comparison between Russian and Finnish teachers. *European Societies* 2:1, 65–90.
- Boltanski, Luc & Chiapello, Ève (2006) *The New Spirit of Capitalism*. Verso, London.
- Boltanski, Luc & Thévenot, Laurent (1999) *The Sociology of Critical Capacity*. *European Journal of Social Theory* 2:3, 359–377.
- Boltanski, Luc & Thévenot, Laurent (2006) *On Justification. Economies of Worth*. Princeton University Press, Princeton.
- Eranti, Veikko (2009) *Nimby: nurkkakuntaista väkivallasta vai osallistuvaa lähidemokratiaa? Julkaisematon kandidaatintutkielma. Valtiotieteellinen tiedekunta. Helsingin yliopisto.*
- Gardella, Edouard (2006) *Le jugement sur l’action. Note critique de L’action au pluriel*. *Sociologie*

- des régimes d'engagement de L.Thévenot. *Tracés. Revue de Sciences humaines* 11, 137–158.
- Gladarev, Boris & Lonkila, Markku (2010a) Justifying environmental activism in Helsinki and St. Petersburg. *Esitelmä kollokviossa Spaces of Democracy: Civil Society Engagements, Justifications and Styles* 14–15.6.2010, Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Gladarev, Boris & Lonkila, Markku (2010b) The role of social network sites in civic activism in Russia and Finland. *Käsikirjoitus*.
- Israël, Liora (2006) Penser la coordination des acteurs dans un monde pluriel. *Archives Européennes de Sociologie* 47:3, 452–456.
- Harju, Juhana (2009) Ei Nimby-ilmio vaan aito arvostiriita. Kirjoitus blogissa ”Laakson henki. Blogi Kumpulanlaakson ja Vallilanlaakson suojelusta ja kaupunkisuunnittelusta.” 6.2.2009. <http://laaksonhenki.wordpress.com/2009/02/06/ei-nimby-ilmio-vaan-aito-arvostiriita/> (Luettu 19.1.2011).
- Koveneva, Olga (2006) Ternisty put' zascshitnika prirody: ekologicheskoe deistvie v Rossii i vo Frantsii. *Neprikosnovennyi zapas* 46: 2, <http://magazines.russ.ru/nz/2006/2/ko24.html> (Luettu 19.1.2011).
- Koveneva, Olga (2007) From personal attachments to public commitments: the dynamics of environmental involvement in Russia and France. A comparative perspective. *Esitelmä seminaarissa Atelier doctoraux franco-chinois en sciences humaines et sociales de Beijing* 19.–20.5.2007, Université Tsinghua.
- Koveneva, Olga (2009a) Vivre ensemble dans la nature et dans la ville: capacités et expériences de la mise en commun en France et en Russie. *Käsikirjoitus teokseen Thévenot, Laurent (toim.) Des liens du proche aux lieux du public. Russie – France, regards croisés*. Groupe de Sociologie Politique et Morale, Paris.
- Koveneva, Olga (2009b) Considering the Principles of Living together in Human Communities: Comparative Franco-Russian Research. *Esitelmä konferenssissa On Russianness* 3.–4.12.2009, Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Kumposti 2009. Helsingin Kumpulan kaupunginosalehti nro 1, 3.3.2009.
- Lafaye, Claudette & Thévenot, Laurent (1993) Une justification écologique? Conflits dans l'aménagement de la nature. *Revue Française de Sociologie* 34:4, 495–524.
- Lehtonen, Turo-Kimmo & Lonkila, Markku (2008) Laurent Thévenot – yhteiselon oikeudet ja kritiikit. *Sociologia* 45:4, 342–346.
- Luhtakallio, Eeva (2010) Local Politicizations: A Comparison of Finns and French Practicing Democracy. *Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia* 265. Helsingin yliopisto, Helsinki.
- Pattaroni, Luca (2006) Le care, est-il institutionnalisable? *Teoksessa Patricia Paperman & Sandra Laugier (toim.) Le souci des autres: éthique et politique du care. Raisons Pratiques* 16. Paris, Editions de l'EHESS, 177–203.
- Quéré, Louis (2007) Laurent Thévenot, L'action au pluriel. *Sociologie des régimes d'engagement. Sociologie du travail* 49:1, 133–134.
- Salmenniemi, Suvi (2008) Democratization and Gender in Contemporary Russia. Routledge, London.
- Teichner, Peter (2002) A history lesson in NIMBY. *The Berkeley Daily Planet* 13.2.2002, Berkeley. <http://www.berkeleydailyplanet.com/issue/2002-02-13/article/10136?headline=A-history-lesson-in-NIMBY> (luettu 19.1.2011).
- Thévenot, Lous (2001) Pragmatic regimes governing the engagement with the world. *Teoksessa Karin Knorr-Cetina, Theodore Schatzki & Eike Von Savigny (toim.) The Practice Turn in Contemporary Theory*. Routledge, London, 56–73.
- Thévenot, Laurent (2006) L'action au pluriel. *Sociologie des régimes d'engagement*. Editions La Découverte, Paris.
- Thévenot, Laurent (2007) The Plurality of Cognitive Formats and Engagements: Moving between the Familiar and the Public. *European Journal of Social Theory* 10:3, 409–423.
- Thévenot, Laurent (2009) Postscript to the Special Issue: Governing Life by Standards: A view from Engagements. *Social Studies of Science* 39:5, 793–813.
- Thévenot, Laurent (2010) Métamorphose des évaluations autorisées et de leurs critiques. L'autorité incontestable du gouvernement par l'objectif. *Teoksessa G. De Larquier & A. Guirardello (toim.) Les conventions dans l'économie en crise. Käsikirjoitus*.